

Resolució de comportaments irregulars en l'activitat de recerca

Kit de recursos d'ètica en la recerca

Novembre de 2012

Universitat Oberta
de Catalunya

Resolució de comportaments irregulars en l'activitat de recerca

Una negligència acadèmica o una mala conducta relacionada amb qualsevol aspecte de l'activitat de recerca és un fracàs en l'acompliment dels requisits del Codi de bones pràctiques. Pot donar-se en els casos següents:

- a. fabricació o falsificació de dades o resultats d'investigació;
- b. el plagi, la no citació o apropiació indeguda de les idees, la feina o les dades d'altri;
- c. no revelació de conflictes d'interessos o casos en què es podria percebre raonablement l'existència d'un conflicte d'interès.

Un conflicte d'interès es pot donar quan l'investigador té una oportunitat real, potencial o percebuda de prioritzar els seus propis interessos, o els de qualsevol altra persona o organització, als interessos de la institució o d'altri, com ara:

- quan la recerca és esponsoritzada per un organisme relacionat;
- quan l'investigador o l'organisme relacionat es podria beneficiar, directament o indirectament, de qualsevol difusió inadequada dels resultats de recerca (incloent retards o restriccions de la publicació d'aquests resultats);
- quan l'investigador o l'organisme relacionat es podria beneficiar, directament o indirectament, de l'ús dels recursos de la Universitat;
- quan els beneficis privats o els avantatges significatius personals o professionals depenen dels resultats de la recerca.

No es consideren una mala conducta ètica, per descomptat, els errors o malentesos derivats d'una pràctica honesta.

Sovint els conflictes científics o les situacions irregulars es poden conciliar amb l'ajuda de procediments definits especialment per part de moltes comunitats científiques. Moltes institucions de l'àmbit de la recerca, així com les editorials de publicacions científiques, tenen polítiques i procediments per a gestionar aquests conflictes. La tipologia de conflictes i de possibles resolucions és molt diversa: des d'un investigador que expressa a l'editor la seva incompatibilitat per a revisar un article fins a una acció legal per a la protecció del personal investigador o els participants en una recerca o la mateixa institució.

Procediments per a tractar les irregularitats produïdes en l'activitat de recerca

El personal investigador en una recerca tindrà protecció contra l'acomiadament i la victimització. Aquesta mesura donarà garanties de seguretat a les persones que vulguin explicitar irregularitats o negligències en el marc d'una activitat de recerca. La persona que fa qualsevol al·legació seguint aquest procediment serà tractada seriósament i amb sensibilitat. Si es requereix confidencialitat, aquesta s'ha de respectar en la mesura que sigui possible, d'acord amb una investigació justa i, si fos el cas, una acció disciplinària adequada. Al mateix temps, qui abusi del procés d'al·legació o repeteixi al·legacions no fonamentades podrà ser objecte d'una acció disciplinària.

La responsabilitat de la gestió d'un conflicte d'interès rau, en primer lloc, en les persones directament implicades. El personal investigador en formació pot comptar, en primera instància, amb la mediació del tutor, i en el cas del personal docent i investigador, amb el Vicerectorat de Recerca.

En cas que es vulgui rebre l'arbitratge del Comitè d'Ètica, caldrà redactar una declaració formal i completa del conflicte d'interessos o del mal comportament ètic i adreçar-la al Comitè. Si algun membre d'aquest Comitè està implicat d'alguna manera en l'al·legació, el Vicerectorat de Recerca podrà nomenar un substitut perquè actuï en la gestió del conflicte.

El Comitè d'Ètica rep la declaració i gestiona el conflicte amb les persones involucrades a través dels plecs de càrrecs i descàrrecs provinents de totes les parts implicades. La gestió i resolució del conflicte ha d'estar documentada per tal que els implicats rebin per escrit les accions que s'espera que emprenguin. És responsabilitat del personal investigador complir amb el procediment acordat, i cal que el Comitè d'Ètica s'asseguri que s'ha procedit d'acord amb la resolució emesa.

a) Examen preliminar

Si el Comitè d'Ètica considera que cal emprendre una investigació preliminar sobre una declaració rebuda o repal·legacions a una resolució donada, constituirà una comissió específica (Comissió d'Avaluació Preliminar) que estarà formada per un professor/a agregat/da dels estudis on s'ha elevat el conflicte, no directament relacionat amb el conflicte; un professor/a agregat/da d'uns altres estudis; i un membre del Comitè de Direcció Executiu. Cap part d'aquesta investigació preliminar no la podran fer candidats que siguin requerits per a prendre una decisió final en la matèria o qualsevol persona a qui li pugui suposar un conflicte d'interessos.

La Comissió d'Avaluació Preliminar s'encarregarà d'establir si hi ha evidència de negligència o mala conducta. Aquest grup investigarà, recopilarà informació i en prepararà un breu informe per al Comitè d'Ètica. S'espera que la investigació inclogui una entrevista amb qui ha presentat l'al·legació i amb la resta de persones implicades, així com un examen de les proves materials. Aquesta revisió inicial s'ha de completar en 30 dies naturals.

Si el Comitè d'Ètica confirma que no hi ha cap motiu per a l'al·legació, l'assumpte es tancarà i només es mantindrà registre de la resolució de l'al·legació al fitxer personal que consta a l'Àrea de Persones, sense que aquest fet tingui altres conseqüències.

Si la Comissió d'Avaluació Preliminar estableix que efectivament hi ha un cas per resoldre, el Comitè d'Ètica iniciarà una investigació formal i se n'informarà al Síndic de Greuges de la UOC.

b) Investigació formal

Si la investigació preliminar considera que hi ha motiu per a l'al·legació o bé que es vol apel·lar a la decisió adoptada per la Comissió d'Avaluació Preliminar, el Comitè d'Ètica constituirà una Comissió d'Avaluació formada per un membre del Comitè de Direcció Executiu i dues persones amb el perfil adequat, tant per l'àmbit de coneixement com per la naturalesa del conflicte, amb la finalitat de revisar les evidències i emetre judici. Aquesta Comissió d'Avaluació oferirà un breu informe per escrit i la decisió final del Comitè d'Ètica serà, llavors, definitiva.

Si la investigació formal conclou que no hi ha motius per a l'al·legació, l'assumpte es clourà, però si la investigació formal conclou que sí que hi ha una mala pràctica, el Comitè d'Ètica aplicarà el capítol 8 del Conveni col·lectiu de la FUOC i notificarà la resolució i la decisió acordades a les direccions dels estudis/àrea/centre relacionades, a l'Àrea de Persones, al Síndic de Greuges de la UOC i al rectorat per tal d'avançar en el procediment disciplinar.

Qui fa la denúncia ha de ser informat dels resultats generals de la investigació i de les conseqüències que se'n deriven, però en cap cas té dret a rebre una còpia de cap dels informes confidencials emesos en l'examen preliminar o la investigació formal. La persona o grup contra qui s'al·lega serà informat del resultat final de la investigació formal i rebrà còpia de l'informe si s'ha d'emprendre qualsevol acció disciplinària.

El rectorat emet la resolució final del conflicte a les persones implicades. Podrà delegar aquesta funció al Vicerectorat de Recerca i Innovació.

El Vicerectorat de Recerca i innovació presentarà un informe escrit al Comitè de Direcció Executiu on es descriuen les mesures adoptades i els resultats de les investigacions relacionades amb l'al·legació presentada.

El Vicerectorat vetllarà pel compliment de les mesures fixades en la resolució del conflicte.